Ο ενδιάμεσος χώρος του Θηλασμού: μια ιδιωτική πρακτική στο δημόσιο χώρο

Μυρτώ Χρονάκη, Σύμβουλος Θηλασμού LLLI

Το άρθρο αφορά τον θηλασμό σε δημόσιο χώρο και βασίζεται στην εισήγηση με τίτλο "Ο ενδιάμεσος χώρος του θηλασμού: μια ιδιωτική πρακτική στον δημόσιο χώρο" που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο «Δημόσιος χώρος ... αναζητείται», στη Θεσσαλονίκη τον Οκτώβριο του 2011.

Η σύγχρονη δυτική σκέψη, από τον Καρτέσιο και μετά, κυριαρχείται από τον διαχωρισμό πνεύματος και σώματος και τα δίπολα που προέρχονται από αυτόν: ο χρόνος ως αντίθετο του χώρου, ο πολιτισμός ως αντίθετο της φύσης, ο άνδρας ως αντίθετο της γυναίκας. Στον χώρο αυτός ο δυισμός εκφράστηκε ως αντιπαράθεση του δημόσιου και του ιδιωτικού και αντιστοίχηση τους με τους έμφυλους ρόλους ανδρών και γυναικών. Όμως στο φεμινιστικό κίνημα η εγκυρότητα αυτού του διαχωρισμού έχει αμφισβητηθεί πολλαπλώς. Συχνά επιλέγεται η ιδέα του δικτύου, ή ενός "τρίτου" χώρου, πέρα από τα δίπολα.

Η επανεμφάνιση των διπόλων στη μητρότητα

Σήμερα στην κοινωνία μας οι γυναίκες δεν περιορίζονται πλέον στο σπίτι και στην ιδιωτική σφαίρα. Όμως σε κρίσιμες φάσεις της ζωής τους όπως στη μητρότητα αυτές οι δυιστικές εννοιολογήσεις επανεμφανίζονται και επιβάλλονται εκ νέου. Στην αποπομπή του θηλασμού από τον δημόσιο χώρο και τον περιορισμό του στο σπίτι διαφαίνεται η παραδοσιακή εννοιολόγηση της γυναίκας ως αναπαραγωγικού όντος του οποίου ο φυσικός/κατάλληλος χώρος είναι το σπίτι.

Εντούτοις οι γυναίκες-μητέρες σε όλο τον κόσμο ποτέ δεν σταμάτησαν να χρησιμοποιούν τον δημόσιο χώρο, να θηλάζουν σε χωράφια, σε αγορές, σε πλοία, σε παραλίες, όπου δηλαδή μπορεί να πάει μία γυναίκα με ένα μωρό.

Παρ όλα αυτά, η ιδέα του θηλασμού στο δημόσιο χώρο της πόλης αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη ή αρνητικά, ακόμη και από τις ίδιες τις γυναίκες. Το στήθος μάς προκαλεί αμηχανία

όταν χρησιμοποιείται ως μέσο για την διατροφή και φροντίδα του παιδιού, ενώ στη διαφήμιση και στα ΜΜΕ το γυναικείο στήθος κατέχει μια περίοπτη θέση. Το στήθος είναι ένα σύμβολο νεότητας, όταν εκτίθεται ως σεξουαλικό αντικείμενο γίνεται εύκολα αποδεκτό, ενώ όταν ξεπροβάλλει για να θηλάσει ένα μωρό θεωρείται προκλητικό.

Το γυναικείο στήθος όμως είναι μέσο διατροφής των νέων μελών του είδους, και στο μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας η επιβίωση μας εξαρτιόταν από αυτό. Η αμηχανία γύρω από τον θηλασμό σχετίζεται αναμφίβολα με τη διαταραγμένη σχέση μας με τη φύση, κι έτσι προσπαθούμε να τον περιορίσουμε σε μέρη όπως η ιδιωτική κατοικία. Αντίθετα, ο θηλασμός σε δημόσιο χώρο μάς δείχνει ότι δεν είναι πάντα ο πολιτισμός και η τεχνολογία που παίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στην ζωή μας. Η σταθερότητα των πατριαρχικών ιδεολογιών αμφισβητείται όταν αποδεικνύεται ότι κάθε νέο μέλος της κοινωνίας προέρχεται από τη γυναίκα, και μάλιστα από το σώμα της και τις εγγενείς φυσικές ικανότητες του. Η αναγνώριση αυτής της πρωταρχικής και δομικής εξάρτησης μας από τη φύση και τη μητέρα και η προώθηση της ισοτιμίας ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες θα μπορούσε να ενισχυθεί από διαφορετικούς χώρους, ιδιωτικούς και δημόσιους, που να υποστηρίζουν τη μητρότητα και τον θηλασμό.

Αυτό μπορεί να συμβεί σε μέρη που θα πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, παραδείγματος χάρη να υπάρχει:

- ένας άνετος χώρος, με βολικά καθίσματα, ή φυσικά δάπεδα
- άλλες περιβαλλοντικές συνθήκες θερμοκρασίας, φωτισμού και αερισμού
- ησυχία ή ευχάριστοι ήρεμοι ήχοι, μουσική, χαμηλές φωνές, ή ήχοι της φύσης

Τέτοιες συνθήκες μπορούν να εξασφαλιστούν όχι μόνο σε κλειστούς ιδιωτικούς χώρους, αλλά και σε υπαίθριους και δημόσιους. Οι ανοιχτοί χώροι προσφέρουν τα επιπλέον πλεονεκτήματα του καθαρού αέρα και της επαφής με τη φύση, τον ήλιο, το νερό, τη θάλασσα, και το πράσινο. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα ίσως να είναι ότι εκτός σπιτιού οι νέες μητέρες μπορούν να έρθουν σε επαφή με άλλους ανθρώπους. Συνήθως επιλέγουν μέρη όπου να μην αισθάνονται απομονωμένες αλλά ούτε και εκτεθειμένες. Συχνά χρησιμοποιούν μέρη τα οποία προορίζονται για άλλες χρήσεις, όπως καφετέριες και εμπορικά κέντρα, που μπορεί να προσφέρουν προστασία από τις καιρικές συνθήκες, αλλά όχι την αναγκαία ιδιωτικότητα ή αίσθηση προσωπικού ελέγχου.

Όμως ο δημόσιος θηλασμός μπορεί να αποτελέσει μια αφορμή για τη δημιουργία νέων αστικών τόπων, όπου να υποστηρίζονται νέες χρήσεις του χώρου, νέες εννοιολογήσεις του σώματος όπως και της σχέσης μας με τη φύση. Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός θα πρέπει να στραφεί στην άμεση εμπειρία και στην υλικότητα των αισθήσεων, στον αισθητηριακό ρεαλισμό σε αντίθεση με τον εννοιολογικό ιδεαλισμό. Έτσι θα έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μέρη όπου η ευαίσθητη ομάδα των μητέρων και των παιδιών που θηλάζουν θα ορίσουν τον δικό τους προσωπικό χώρο μέσα στα αστικό τοπίο, αλλά και οι άλλοι κάτοικοι της πόλης θα απολαύσουν στιγμές ξεκούρασης και ιδιωτικότητας, σε ένα μικρο-περιβάλλον που θα συνδιαλέγεται με τη μεγαλύτερη κλίμακα της αστικής ζωής.

Η κατανόηση των αναγκών των γυναικών ως μητέρων στον δημόσιο χώρο μπορεί να γίνει μια ευκαιρία για την άρση της διάκρισης ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο, για την επαναξιολόγηση της θηλυκότητας στο δημόσιο χώρο, και για τη δημιουργία ενός «τρίτου» χώρου που να συνδυάζει ποιότητες του ιδιωτικού και του δημόσιου. Εμμέσως μπορεί να προωθήσει έτσι τη συντροφικότητα, την αλληλεγγύη και την αλληλοϋποστήριξη.